

МАТЕРІАЛИ

06 10

82/1

„Української Демократичної Партії“.

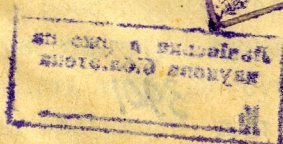
№ 29

„МАТЕРІАЛИ ДО ПРОГРАМИ“.

Ч. 1.

Ціна 25 коп.

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

Лубні.

Друкарня Б. Левітанського, буд. Шемета.

1917.

Ф69(240)

Видання "Української Демократичної Партії"

"МАТЕРІАЛИ ДО ПРОГРАМИ"

Л. Н.

Львівська державна
наукова бібліотека
№ 3901

45782 /

Т
—

Передмова:

5819
За останні часи в різних містах України почали організовуватись політичні групи, котрі мають між собою те спільне, що з одного боку вони не можуть ні свого світогляду, ні своєї тактики цілком укласти в рамки вже існуючих соціалістичних партій. З другого боку, бажаючи йти в політичній боротьбі з одверто зазначеними цілями, вони не можуть об'єднатися і з тими по суті діла несоціалістичними партійними організаціями, які спокусилися й собі приліпити назву соціалістів.

Середь цих несполучених ще в велику партію політичних груп є таки, котрих єднає:

1. Ідея повної рівноправності Українського народу зо всіми іншими народами в тим числі і з російським народом се-б-то признание суверенітету Українського народу.

2. Свідомість того, що сучасний момент дає щастливі обставини для забезпечення Українському народові повної волі і рівно-

правности і що цей момент неодмінно мусить бути використуваний.

3. Свідомість потреби в інтересах всіх демократичних верств Українського народу усунути надмірне загострення класової боротьби, яке вже раз в історії привело нас до повної страти всіх прав добутих революцією Хмельницького.

4. Свідомість потреби найшвидче встановити соціальний мир, се-б-то привести людей різних достатків до взаємного прозуміння і співробітництва.

В цілях об'єднати програми і діяльність груп, які більш-менш поділяють вище наведені думки, Організаційний Комітет Української Демократичної Партії. пропанував цим групам і окремим особам дати нариси программ і окремі статті на теми про головні партійні принципи і біжучи політичні та соціальні питання з метою надрукувати їх, яко матеріали для вияснення програми і характеру партії, яка-б могла об'єднати велику частину людности на Україні в цілях: завойування повної рівноправности для Українського народу, найшвидшого утворення гражданственности на країні, для найшвидшої організації творчо-

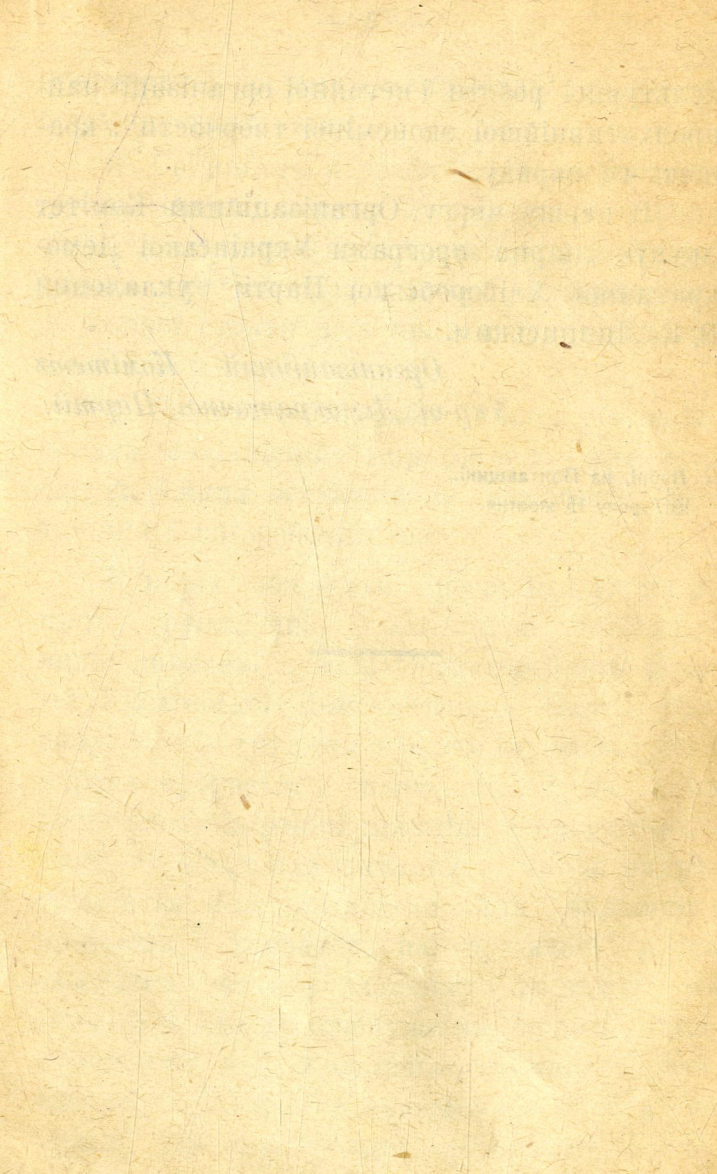
культурної роботи і негайної організації найпродуктивнішої економічної творчості Українського народу.

В першу чергу Організаційний Комітет друкує „нарис програми Української Демократичної Хліборобської Партії“ укладений В. К. Липинським.

*Організаційний Комітет
Укр-ої Демократичної Партії.*

м. Лубні, на Полтавщині.

1917 року 15 жовтня.

Нарис програми Української Демократичної Хліборобської Партії.

Велика революція народів Російської Держави дала їм і оповістила всьому світові священне та непохитне право кожної нації на повне самоозначення. Це право стало законом революції. На підставі того закону заявляємо:

Український народ хоче і має право бути народом вільним. Він рівний всім іншим культурним народам світа і має повне право сам за себе своєю волею рішати свою долю. Він повний хозяїн Української Землі і має право завести у себе такий лад, який найбільше відповідатиме його волі, виявленій ним самим, без огляду на чиї-б то не було сторонні бажання та інтереси. Так само в зносинах з іншими сусідніми і несусідніми народами народ Український має право керуватись тільки своєю волею і входити тільки в такі міжнародні союзи, котрих він сам бажає і котрі найбільше відповідають його інтересам.

Стоячи твердо і непохитно на ґрунті повної власновільности і суверенности Українського народу, ми спираємось на многовічній традиції неупинної боротьби України за свою волю, за своє право на вільне життя.

Ми віримо глибоко, що не може загинути в багні безволі народ, який „при битій дорозі“ диких кочовників сотворив був велику Київську Державу, який традиції сеї держави зберіг в часах найтяжчого лахоліття, щоб передати їх, відродженій в Козацькій Україні, новій силі народній. Ми віримо, що не пропала марно та неізмрима масса енергії, яку добув з себе в боротьбі за своє визволення народ наш в Хмельниччині, сколихнувши тоді своїми потугами увесь схід Європи; не може не здійснитись ідея Вільної України, за котру клали голови найкращі сини народу, котра провідною зорею була всім велетням нашого невмирущого духа, од часів Великого Богдана і до сьогоднішнього дня. І ми віримо, що наближається час, коли „взищеться кров народу нашого, пролитуя великими потоками за те тільки, що шукав він волі на власній землі і мав в тім зачисли, всій людскости природні“ (слова автора „Історії Руссов“ з приводу повстання Мазепи). В тій нашій вічній, невмирущій **волі до життя**, а не в часто змінливих, партійних чи книжних теоріях, знаходимо ми силу і оправдання для своєї боротьби за кращу долю України.

Історія наша учить нас, що повним національним життям жив наш народ тільки тоді, коли він користувався на своїй землі повнотою своїх суверенних прав (Держава Київська), або-ж, після втрати своєї держав-

ности, тоді, коли в ньому зі стихійною силою прокидались змагання до повернення цих утрачених прав (Козаччина). Всяке відречення од змагань до національно-політичної незалежності йшло все в парі з національною руїною, з занепадом національної культури і найстрашнішим для нас ренегатством найбільше активних політично верстов українського народу. Спольщення нашої шляхти, духовенства і міщанства під впливом державности польської,—обмосковлення зразу козацької старшини, духовенства, потім інтелігенції, а тепер врешті і частини нашої демократії під впливом державности російської—дають багато яскравих прикладів того процесу національного розвалу, який так щиро піддержували і піддержують наші гнобителі. Процес цей не можна об'ясняти тільки мотивами суб'єктивними: отим „лакомством нещасним“, про яке співається в наших думках, або „пристрастіємъ къ чинамъ и особенно къ жалованію“ ріжних „презрѣнныхъ малоросіянъ“, яким керувались в своїх відносинах до України російські царі. Його об'єктивні причини лежать в тому, що українська національна ідея тільки тоді в силі оживити собою українську етнографічну масу, коли вона йде поруч з ідеєю суверенітету українського народу, коли вона кличе до **повного** національного визволення і на місто рабської служби чужим державним органі-

заціям ставить змагання до сотвореня власної держави. Мляве українофільство, зі своєю більше або менше розширеною теорією українства „для домашнього обіхода“ в рямках чужих держав, показало свою повну німіч, як за часів різних лояльних оборонців українського „благочестія“ в польській державі, так і у всьому тому довгому періоді національного занепаду, що ознаменувався діяльністю „малоросійських патріотів“ в державі російській. Все живіше в Україні асимілювалось чужими державними ідеями, коли завмирала державна ідея своя. І тепер не спинити ренегатства всяких „малороссов“, „хохлов“ і многих руссофілів, — і всяких „порядних русинів“, польонофілів і австрофілів, тим, хто ширить у нас всякі державні „орієнтації“ крім тільки одної — української. Без ясної, отвертої боротьби за здійснення свого суверенітету на своїй землі, народ наш стане народом ілотів, що будуть винищувать себе взаємно во ім'я чужих національно-державних ідей і при помочи чужих національно-державних організмів. І тому боротьбу за державний суверенітет цілого українського народу по всій Україні ми ставимо найважливішою і вихідною точкою нашої політичної програми.

Власна державна організація важна для нас, як представників української хліборобської демократії, не тільки з мотивів національного, але й економічного характеру.

Коли хліборобська Україна служила предметом експлуатації для держави Російської та Австрійської перед війною, то по війні ця експлуатація безмірно зросте, під впливом викликаного світовою війною процесу поширення економічних функцій держави і демократизації державного життя. Коли для України був страшний той приватно-хозяйственный капіталізм, який прикривався імперіялізмом російським і австрійським, то ще небезпечнішою стане державна трестіфікація народного хозяйства, з якою прийдуть на Україну по війні чужі державні народи, спираючись в своїй експансії не тільки, як досі, на своїх пануючих клясах, а на силі своїх демократій. І як що ми задихались під тягарем слабо розвиненої економічно, поліцейсько-самодержавної Росії, то чи не задавить нас зовсім—коли останемось і на далі нацією недержавною—Росія республікансько-демократична, Росія неминує централістична, з налаженим по європейськи (може при помочи Англії та Америки) хозяйственно-державним апаратом. Як же держава народу російського до нових форм існування пристосуватись не зуміє, то чи не прийдеться нам зустрітись на нашій землі з иншим, сильнішим од Росії, національно-державним організмом і чи зуміємо дати йому одсіч, не наладивши у себе своєї міцної національно-хозяйственої державної організації. В цей переломовий час до невси-

пущої праці над підготовленням такої організації кличемо всіх в Україні, кому дороге її існування, всіх, кому ясно, що в новій Європі житимуть тільки такі народи, які в сфері вселюдського розвою та поступу зуміли проявити і оборонити своє національне „я“.

Всі свідомі політично народи розуміють добре, на скільки могутнім чинником само-заховання нації з'являється активна участь її в європейським, світовім життю. Чи могли-би без піддержки Європи існувати такі на-приклад держави, як Бельгія, Швейцарія, Румунія, або Сербія і Болгарія? Чи справа польська стояла-би так міцно, як би не її всеєвропейський характер, наданий їй ціною довгих і невпинних зусіль провідників польського народу? І про тісний зв'язок з між-народньою політикою все дбали провідники України в тих минулих епохах нашого життя, коли це життя не було паралізоване навиками рабства. Згадаймо хоча-би кипучу діяльність в тім напрямі наших політиків часів Хмельницького: їх союз з Кримом, який так поміг Україні в перших хвиликах великого повстання 1648 р.; союз з Москвою, який для Хмельницького і козаків, „під-даних“ тоді польської держави, був перш за все актом політики міжнародньої, а потім— коли Москва за посередництва Австрії по-мирилась 1656 р. із Польщею—союз України зі Швецією і Семигородом, котрий звертався проти Польщі та Москви і забезпечував

Україні повну державну незалежність. Згадаймо виданий в 1658 р. празительством Виговського знаменитий маніфест до всіх європейських держав, в котрім перед Європою пояснюються причини розриву України з Москвою,—і корсунський трактат того-же гетьмана з Швецією, а також його гадацьку угоду із Польщею—все політичні акти, в котрих українська державність виступає вже виразно, як чинник європейської політики. Згадаймо ще з часів руїни—союз Дорошенка з Туреччиною, союз Мазепи і запорожського кошового Гордієнка з Карлом XII, і невисипущі заходи української еміграції, яка з Пилипом Орликом на чолі добивалась од європейських держав признання факту, що „Україна по обидві сторони Дніпра з Військом Запорозьким і всім Народом Українським має бути вічними часами свобідною од всякого чужого панування.“ До найтісніших врешті зносин з Європою закликав нас найвизначніший наш політик ХІХ в. Михайло Драгоманів, який стільки зробив сам для ознайомлення європейської громадської думки з українською справою і українським народом. Будем і ми старатись піддержувати міжнародній характер української справи, поборюючи одночасно всі заходи, які питання нашої будуччини ставлять в ряду внутрішніх, „домашніх“ мовляв, питаннь російської держави, які наше право на повне національне самоозначення обмежують пра-

вом означеня тільки степені нашої залежності од суверенного російського народу.

Ми визнаєм, що тільки українська демократія може стати твердою опорою української національно-державної ідеї, тільки вона в силі тепер перейняти на себе боротьбу, котру за цю ідею вели давніше—верства боярсько-дружинна, в часах Київської держави і верства козацька, в часах Гетьманщини. І процес економічного, політичного та культурного росту української демократії—се одночасно процес твореня Вільної України. Як партія хліборобська, ми дбати-мем, щоб хліборобська частина української демократії зайняла в процесі твореня нашого вільного політичного життя таке становище, яке відповідає її кількості (85% всієї людності) і силі. Політична власть на Україні повинна належати в першій мірі представникам українського селянства і город не повинен диктувати свою волю українському селу. Україна край хліборобів і українська держава мусить стати державою хліборобів. Стоячи на такому ґрунті, партія наша буде використовувать всі засоби для збільшеня політичної, економічної і культурної сили українського селянства.

За горожанами України неукраїнської національності ми визнаєм всі їхні культурно-національні права, котрі повинні бути твердо забезпечені українськими державними законами. Але одночасно ми маємо пра-

во вимагати од національних меншостей, які живуть на нашій землі, щоб інтереси цієї землі були для них так само близькі та дороги як і для нас, і щоб ідея Вільної України зустріла в них не ворогів, а прихильників і оборонців. Всякі спроби деяких представників цих меншостей зайняти при помочи чужесторонніх державно-національних впливів упривілейоване становище на Україні—ми будемо поборювати всіма силами.

На оцих головних принципах спирається програма нашої партії.

I.

Міжнародне становище України.

Метою нашою єсть об'єднання в однім українським державнім організмі всіх тих земель наших, де тепер, в межах російської і австрійської держав, живе суцільною масою народ український, тоб-то: Галичини, Буковини і українських повітів Угорщини в Австро-Угорщині та губерній—Холмської, Волинської, Подільської, Київської, Полтавської, Чернігівської, Херсонської, Катеринославської, Харківської, частини Таврії, Бессарабії і повітів сумежних губерній з українською людністю—в Росії. Цей принцип будемо обстоювати на всесвітньому міжнародньому конгресі, який один тільки, при участі українців з Росії та Австрії, може вирішати українську справу у всій її широті і на

який представники наші підуть з гаслом: вільна спілка всіх народів—гарантія вічного миру.

При переведенні цього принципу в життя тепер, партія наша, піддержуючи змагання до повної політично-національної незалежності наших закордонних братів в Австрії, буде у відносинах до російської держави стояти на тому становищі, що справа цих відносин може бути вирішена тільки Українськими Установчими Зборами, які повинні бути скликані в обставинах, що забезпечують свободне виявлення волі українського народу. На Українських Установчих Зборах ми будемо домагатись, щоб наші відносини до російського народу і його держави були на ново розглянуті і на ново установлені через те, що Переяславська Умова 1654 р., на якій досі спирався з юридичного боку наш союз з Росією, перестала мати законну силу з хвилиною відречення од російського престолу династії Романових. Гетьман Богдан Хмельницький і вся Україна (наводимо дословно текст царської жалованної грамоти 27 Марта 1654 р.) „вѣру намъ великому государю и нашимъ государевымъ дѣтямъ и наслѣдникамъ на вѣчное подданство учинили... и мы великій государь... велѣли имъ быть подъ нашею царскаго величества высокою рукою по прежнимъ ихъ правамъ и привиліямъ, каковы имъ даны отъ королей польскихъ и великихъ

князей литовських і тїх їх прав і вольностей нарушувати ничїм не велїли "... Про договір, не кажучи вже що союз, з народом російським у всіх актах, що відносяться до Переяславської Умови, немає ні слова. Се була, як вважають і найповажніші дослідники російського державного права (напр. проф. Сергієвич), унія персональна, в котрій одною стороною був царь московський і його потомство, а другою гетьман Хмельницький і Україна. Інша річ, що ця унія через те, що царі московські не додержали свого слова, перемінилась фактично в повну залежність народу українського од народу російського. Проти цієї політики царської народ український протестував безнастанно за увесь час існування династії Романових. І коли тепер,— як перестала існувати ця династія, а з нею і юридична підстава злуки України з російською державою—народ російський хоче використати свою фактичну силу, котру він придбав на Україні, дякуючи віроломній політиці своїх царів, то ми рішуче проти цього протестуємо і будемо з цим рішуче боротись. Се не значить, що ми одмовляємось од союзу з російським народом в хвили, коли він перебудовує і оновляє свою державу;—ми тільки стоїмо непохитно на тому становищі, що новий союз народу українського з народом російським може бути союзом вільного з вільним і рівного з рівним,

союзом двох рівноправних і рівновартних державностей, союзом, во ім'я спільних інтересів, двох суверенних народів. До часу, коли і російський народ не стане на такому самому становищі і не признає за нами фактично права на повне національне самоозначення і повну національну волю, ми будемо боротись за зміцнення і розвиток українського суверенітету на українській землі.

II.

Лад на Україні.

Державно-політичний лад на Україні мають установити Українські Установчі Збори. Наша партія на цих Зборах буде домагатись проголошення Української Демократичної Республіки, в якій найвища державна власть у всіх справах внутрішніх і міжнародних належить: в сфері законодавчій — Українському Соймови у Києві, вибраному на 4 роки горожанами од 20 літ на підставі рівного, вселюдного, безпосереднього виборчого права, з таємним голосуванням по пропорціональній системі, і в сфері виконавчій — Генеральному Секретаріатови (Раді Міністрів), одвічальному перед Соймом. На чолі Української Республіки стоїть Президент, вибраний на 4 роки, якому належить право репрезентації, а також ті правно-державні функції, котрі установлять Українські Установчі Збори. Для справ ве-

ликої ваги заводиться референдум, допускається також законодавча ініціатива.

Державні закони України повинні забезпечувать загальні, всім відомі людські права всіх горожан (незайманність особи, волю друку, слова, спілок, страйків і т. д.) і національно-культурні права національних колективів. Ці останні забезпечуються пропорціональним представництвом у всіх державних установах, широким місцевим самоврядуванням і автономією в справах культурно-національних, на які українська держава видає кошти з фондів, призначених взагалі на культурні потреби, в пропорції до числового відношення людности.

Громадянські права і обов'язки мусять бути рівні для всіх. Все державне законодавство, суд і вся державна адміністрація мусять спиратись на суто демократичних підставах і мати на меті добро всієї людности України, без ніяких привілеїв для поодиноких станів, класів, полу і віри.

Зокрема наша партія буде домагатись: Утворення сильної армії і флоту, збудованих на демократичних підставах, во ім'я оборони волі і незалежности українського народу і своєю організацією наближених, по скільки позволять міжнародні відносини, до типу всенародньої міліції.

Повного забезпечення свободи віри, причому поміж рівними по своїм правам всіми віроісповіданнями України перше місце му-

сити належати церкві православної, яка повинна мати соборний устрій і повинна бути автокефальна, незалежна від всяких чужесторонніх політичних впливів і від держави в своїм внутрішнім ладу. Так само автономні в межах своїх канонічних прав мусять бути в Україні церков греко-католицька і римокатолицька, при чому ця остання повинна бути розділена на дві частини: українську і польську. На загальну освіту духовенства і підвищення його культурного рівня треба звернути пильну увагу. Матеріальний стан священників повинен бути забезпечений державою.

В справах освіти і культури партія наша, як партія хліборобська, крім загальних демократичних домагань, ставить своєю метою якомога більше поширення освіти та культури на селі і боротьбу з хуліганством, цією страшною спадщиною, котру нам оставила російська освіта і російська влада на Україні. Для того будемо домагатись закладання по селах всяких шкіл, як низчих, середніх, сільсько-господарських, так і—по прикладу скандинавських держав—спеціально призначених для селян університетів. Праця сільського учителя у Вільній хліборобській Україні мусить бути оточена особливою пошаною і його матеріальний стан мусить бути забезпечений на стільки добре, щоб притягнути до цієї великоважної і трудної роботи найкращі наші інтелігентні сили.

Визнаючи врешті, що справи освіти і культури мусять розвиватись еволюційно, партія наша стоїть за повільну українізацію нашого культурно-національного життя по наших зденаціоналізованих городах і за частинне, в мірі потреби, вживання ще деякий час російської мови для вислову українських по духу і напряду ідей.

III.

Справи економічні.

В справах економічних партія наша перш за все стоятиме за **якнайширший державний контроль над національним хозяйством**. Ми будемо домагатись, щоб держава давала всій народній продукції напрям, найбільше для всього українського народу користний, і щоб вона сама виступала в ролі організатора тих сфер народнього хозяйства, в котрих найбільше заінтересована вся нація. Для того в першу чергу повинні бути примусово викуплені і стати власністю української держави такі природні багатства, як вугільні копальні, залізні рудні, нафтяні промисли, ліси і т. ин., і концесії на добування цих багатств не повинні ні в якому разі даватись приватним капіталістичним підприємствам або чужим державам. Поволі і інші великі промисловости (як сахарна, винокурна і т. п.) повинні бути об'єднані в одно державне національне підприємство, в котрім власники капіталісти з самостійних підприємців перетворюються

в пайщиків держави. Шкідливий для нації хаос приватного капіталістичного господарства, в якому інтерес приватного підприємця (часто в формі банків та промислових синдикатів) диктує свою волю національній продукції та порядкує анархічно продукційними силами нації, мусить бути обмежений не тільки зверху—якнайширшим державним контролем над національним господарством, а і знизу—організацією та об'єднанням народніх продукуючих мас. Через те партія наша стоятиме за поширення професіональних союзів (об'єднуючих як робітників, так і техніків: інженерів, агрономів, лісоводів і т. д.) і за найбільший розвиток демократичного кооперативного руху, у всіх його формах та відмінах.

Права робітників мусять бути забезпечені державними законами і в сфері робітничого законодавства ми будемо піддержувати українські робітничі партії.

Партія наша стоятиме за демократичне законодавство в справах фінансових (напр. дешевий, всім доступний кредит), податкових (прогресивний податок на прибуток і спадщину), торговельних (монополія хліба і на річці першої потреби) та таможенних. Особлива увага повинна бути звернена на запущене російським господарством в Україні дорожнє діло, при чому всі залізниці і водні шляхи повинні перейти у власність української держави.

В найважливішій для нас справі земельній ми мислимо майбутню Вільну хліборобську Україну, як **край високо розвиненого, інтенсивного фермерського сільського господарства**. Ми будемо йти до того, щоб зникли як найшвидше пережитки нашої національної неволі: величезні поміщицькі латифундії, котрі могли існувати тільки при дешевих робочих руках, темноті народній та піддержці пануючих держав, і—витворені панщиною—великі, скупчені та бідні українські села. Місце одних і других повинні зайняти розкинуті рясно по всій українській землі **хуторі трудового українського селянства**, на яких український хлібороб, об'єднаний в могутні кооперативні товариства, добуває з нашої родючої землі трудом своїм і своєї сім'ї максимум того, що вона може дати. Для здійснення цього ми будемо домагатись: утворення українського державного земельного фонду, в який увійдуть конфісковані казенні, кабінетські, удільні, монастирські і т. п. землі, а також землі приватних власників, котрі законодавчим порядком, в мірі потреби переходитимуть за викупом по справедливій оцінці у власність держави, поверх певної, установленної законом (не низче трудової) норми. Складений таким чином державний земельний фонд ріжеться на хуторі такої величини, котра відповідає якості землі і котра для даної місцевості являється найбільше продуктивним типом трудового

селянського хозяйства. Ці хуторі здаються в довічну і наслідственну—але без права поділу (майорат або мінорат)—аренду, з правом **фактичної** переуступки в цілості, тим безземельним або малоземельним українським хліборобам, які самі, власними руками обробляють землю і яким на заведення хозяйства видається довгосрочна державна позика, за порукою сільсько господарських чи кооперативних товариств, до котрих ці хлібороби належать. Державна арендна плата міняється в залежності од якості землі та її положення і повинна відповідати високості земельної ренти.

Вся решта приватно-власницьких земель, до часу їх викупу в державну власність, **не виключається з товарообміну** і тільки держава видає закони, котрі—з одної сторони сприяють побільшенню числа трудових хуторів (парцеляція та знищення черезполосиці), а з другої—обмежують право скупувати землю в одні руки поверх певної, установлені законом, норми та забороняють торг землею для спекуляції. Що до селянської надільної землі, то всякі пережитки панщини, в формі неповноправного володіння цією землею, повинні бути скасовані і селянин землевласник, який не перейшов на хутір державного земельного фонду, повинен мати право розпорятись своєю землею так само, як і всі інші приватні власники. На всю землю, котра не увійшла ще до

державного земельного фонду, накладається прогресивний податок в залежності од числа десятин.

Позаяк така земельна реформа лежить не тільки в економічному, а і в національному інтересі українського народу, бо вона нищить великі лятифундії, які знаходяться в руках ворожих до України її паразитів, але разом з тим, сприяючи інтенсифікації дрібного хазяйства, не понижає загальної продуктивності землі,—то партія наша всіма силами і засобами буде обстоювати переведення цієї реформи. Визнаючи одночасно, що **Україна**—по своїм, виробленим віками, формам землеволодіння (приватна власність на землю), по тенденції розвитку цих форм (парцеляція великих маєтків) і по зростаючій інтенсифікації сільського господарства (перехід до многопольної системи та вищих культур)—належить до країв західно-європейської хліборобської культури, ми будемо поборювати всякі російські проекти аграрної реформи, основані на чужій для нас, примітивній психології „общини“ (всякі переділи та наділи „на душу“) і на екстенсивній системі хліборобства („прирізка“ землі до трьохпольного селянського господарства). Ці проекти для сучасного розвитку аграрних відносин в Україні являються глибоко реакційними, бо ведуть назад, до низчих ступенів цього розвитку і загрожують великим упадком продуктивності та урожайності землі.

Своїми-ж демагогічними гаслами вони вносять страшний хаос в наше селянство, плодять массу противників всякої аграрної реформи і тим гальмують цю так важну і таку пекучу для нас справу.

Розуміється, справа земельна в Україні, як це видно ясно з усієї нашої програми, **мусить бути розвязана тільки в українських законодавчих установах** (Українських Установчих Зборах та Українським Соймі) і ні в якому разі не повинна вирішатися по за межами України (наприклад в Російським Учредітельнім Собранії).

IV.

Тактика партії.

Здійснювати свою волю, як що до будови власного життя на своїй землі, так і що до зносин з іншими народами, український народ може таким способом і такими засобами, які найбільше для нього користні. Тільки народи вільні та вільнолюбиві можуть розвиватись і оправдують своє право на існування. Тому будем боротись зо всім тим, що робить український вільний народ — племенем рабів. Будем боротись з пережитками нашої історичної неволі у інших народів, в якій би формі ці пережитки не проявлялись. Всякий Українець, котрий бореться за Вільну Україну, і всякий чужинець, котрий наше право до повної неза-

лежності фактично визнає—наш союзник, хоч би його погляди в інших справах не відповідали поглядам нашої партії. Всякий Українець раб, котрий вірікається ідеї Вільної України і тим самим служить чиїмсь чужим державним чи національним інтересам в Україні,—і всякий чужинець, котрий во ім'я цих чужих інтересів на нашій землі виступає проти визвольних змагань українського народу—наш ворог, хоч би по своїм поглядам в інших справах він стояв дуже близько до поглядів нашої партії. Виходячи з оцих основних принципів, партія наша на найблизчі часи приймає таку тактику:

Визнаючи, що в Україні одинокою законною властью, єсть власть українських правно-державних органів, ми будемо заохувати повну лояльність супроти Центральної Ради і Генерального Секретаріату, які тепер виконують функції таких органів, і будемо всіма силами та без застережень піддержувати їх в боротьбі за поширення суверенних прав українського народу. Для переведення в життя програми нашої партії в Центральній Раді, в Українських Установчих Зборах, в Українському Соймі ми вживатимемо тільки законних, парламентарних засобів політичної боротьби. У відношенню до російської революції наше гасло на сьогодні: вся власть в цілій Україні (а не тільки в п'яти „губерніях“) Центральній Раді та Генеральному

Секретаріатови — і до всяких органів російської революції ми будем ставитись прихильно або неутрально доти, доки вони не завважатимуть нашим правно-державним установам розвиватись природнім шляхом та розширювати легально свої права на українській землі. З хвилиною, коли-б в дальшій розвитку подій наступила контр-революція і стали-б обмежуватись змагання українського народу до здобуття повноти своїх суверенних прав, ми заховеєм за собою право зайняти в боротьбі з російською контр-революцією таке становище, яке відповідатиме тоді фактичним силам українського народу і загальній міжнародній ситуації.

Одкидаючи без застережень право інших народів чи держав панувати над нами, ми будем найбільше рішучо поборювати всяке руссофільство, австрофільство чи польонофільство і взагалі всяку політичну ідею, яка буде обмежувати наші суверенні права і затягати наш народ в старе ярмо політичної немочи та національної неволі.

Кожна українська політична партія, об'єднуючи певні класи чи групи української нації, має повне право добиватись гегемонії та боротись з іншими партіями за перебудову по своєму всього національного життя. Але одночасно од кожної своєї політичної партії народ український має право вимагати, щоб вона за для своїх партійних чи класових

інтересів не поступалась ні на крок принципом вільного існування нації і щоб силу свою кожна українська партія черпала з внутрішніх сил свого народу, а не з „сторонніх протекцій“, кажучи старинними словами. І пам'ятаючи, як за часів національної руїни, що привела Україну до двохсотлітньої неволі, наші тодішні політичні партії „дуків“ та „голоти“ в завзятій боротьбі між собою кликали на поміч чужі народи-держави і, поступаючись перед Росією та Польщею зразу національним ідеалом, згодом стали за для своїх партійних інтересів на випередки продавати себе і свій народ цим державам, ми в теперішній грізний для України час звертаємось до всіх українських партій з горячим закликом: **боронім всі, кожний по своєму, нашу спільну волю і честь!** Так розуміє наша партія ідею „гражданського миру“ в Україні.

Всі члени нашої партії мають обов'язок приймати як найбільше діяльну участь у всіх загально-національних економічних, культурних, просвітних та військових установах, при чому в військових організаціях повинні вони обстоювати принцип повної безпартійности українського війська через те, що військо наше, котрого мета—обороняти волю українського народу—єсть організація обов'язкова для всіх національно-свідомих вояків українців, без різниці поглядів та партій.

Партія наша може вступати в блоки з іншими партіями, у котрих в політичній програмі поставлена ясно та без компромісів ідея повної суверенности і власновільности українського народу.

Ми стоїмо **за негайне припинення війни**, розпочатої проти волі та бажань українського народу, і за мир без аннексій та контрибуцій на підставі самоозначеня націй, з відбудованям наших зруйнованих країв на кошти всіх воюючих держав.

V.

Організація.

Дійсним членом нашої партії може бути кожний громадянин чи громадянка України, од 20 літ, що погожується у всьому з партійною програмою і обов'язується коритись партійним постановам. Члени партії об'єднуються по селах та городах в місцеві організації, котрі називаються **Вільні Громади Української Демократичної Хліборобської Партії**. Вільні Громади У. Д. Х. П. засновуються при місцевих загально-національних-просвітних (читальні, Просвіти), економічних (кооперативи), або спортових (клуби, гімнастичні товариства) товариствах і організуються при цих товариствах на автономних підставах з пропорціональним представництвом в правліннях, як що до цих товариств входять і представники інших українських партій.

На чолі Вільних Громад Партії стоять виборні **Ради** з пяти членів: голови, двох товаришів голови, скарбника і писаря.

Для обмірковування і вирішення місцевих справ скликаються з'їзди Вільних Громад волости, повіту і землі (губернії), на котрих вибираються на один рік партійні **Ради волостні, повітові і Ради землі** (напр.: Рада У. Д. Х. П. Землі Київської, Полтавської, Волинської і т. д.), кожна з 8 членів, з котрих половина повинна жити в тому селі або городі, де збираються волостна і повітова Рада У. Х. Д. П., або партійна Рада Землі.

Найвищою властю в партії єсть її **Всеукраїнський З'їзд**, на котрім право рішального голосу мають депутати, вибрані на з'їздах кожної землі, а право дорадчого голосу кожний член партії. Всеукраїнський партійний з'їзд вибирає на один рік **Раду Старшин У. Д. Х. П.**, яка являється виконавчою властю в партії і яка складається з 16 Старшин—по одному од землі Київської, Галицької, Волинської, Подільської, Холмської, Херсонської, Катеринославської, Таврійської, Харківської, Полтавської, Чернігівської, і 5-ти вибраних од всього з'їзду. Рада Старшин засідає в Києві. Вона вибирає з поміж себе Голову Ради Старшин. Кожний Старшина єсть одночасно і комісар партії для тієї землі, од котрої він обраний на всеукраїнським партійним з'їзді. В разі потреби його може замінить один з пяти Старшин

вибраних од всього з'їзду: ці п'ять Старшин виконують також обов'язки комісарів для тих пограничних українських земель, котрі не мають своїх Старшин в Раді (повіти Курщини, Бессарабії і т. д.) До часу скликання першого всеукраїнського партійного з'їзду справами партії відає Організаційний Комітет.

Кожний член партії платить вступного 1 карб. в центральну партійну касу і вкладку по 1 карб. в рік од кожних 500 карб. річного доходу. 15% річних членських вкладок кожної Вільної Громади поступають в центральну касу, 15% — в Волостну Раду, 10% — в Повітову Раду і 10% — в Раду Землі. Крім того кожний член партії повинен бути по своїй змозі пайщиком видавничої партійної організації, яка в напрямі політичним та культурно-просвітнім повинна розвинути як найширшу діяльність.

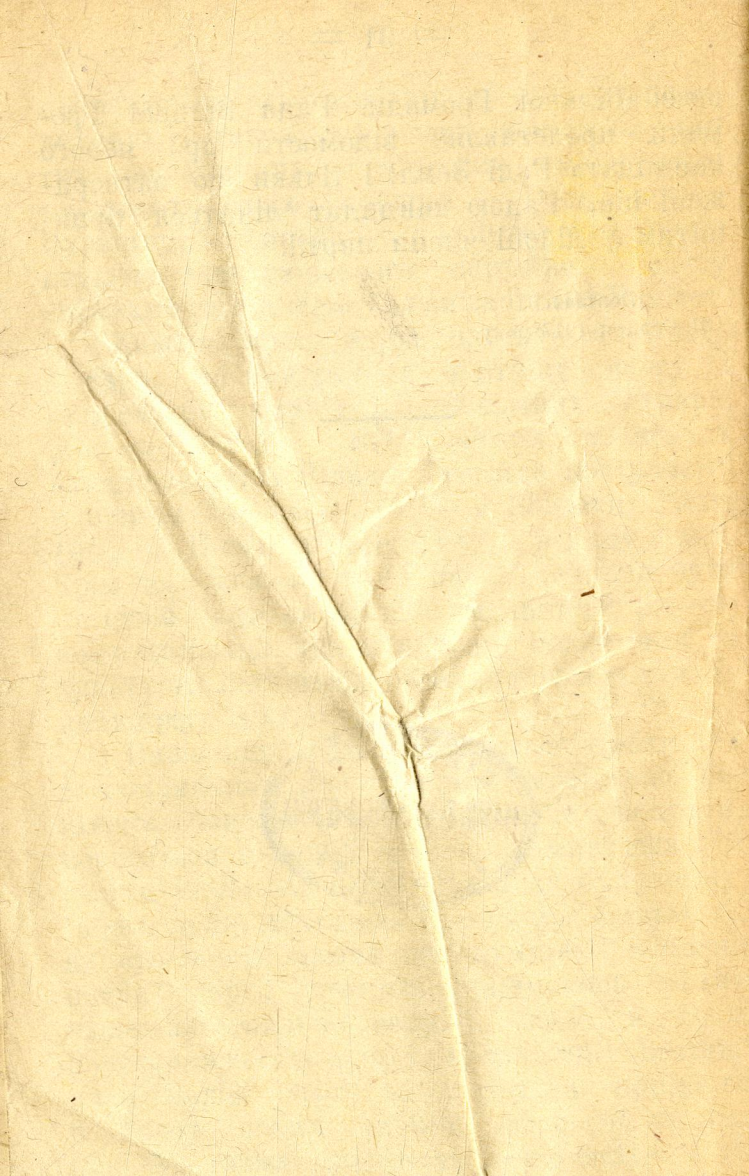
Наша партія не засновується тільки для сьогоднішнього дня. Напряма української політичної мислі, котрий вона хоче об'єднати, коріниться в нашій історичній минувшині і своїми ідеалами сягає в далеку будуччину. Через те ми дбатимем не так про скількість, як про якість наших одностудців і в члени нашої партії повинні прийматись тільки люди національно свідомі, люди в своїх переконаннях тверді і непохитні. Кожний член нашої партії обов'язується придбати її трьох нових членів; кожного з них він, за своєю порукою, рекомендує Раді

своєї Вільної Громади. Рада Вільної Громади представляє відомости про нового кандидата Раді Землі і тільки по затвердженні цією Радою кандидат лічиться прийнятим у дійсні члени партії.

Полтава.

31 Серпня 1917 року.

0,93 (1986)

3901

12
A

DR 5901

МАТЕРІАЛИ